

TRYGGE SAMFUNN

TIDSSKRIFT FOR NORSK TOTALFORSVARSFORUM (NTF) NR 1 2022

Tema:

Totalforsvarets kamp mot pandemien

- Et krevende utfordringsbilde
- Nødvendig å utvikle nye vernetiltak
- Måler virkningen av ekstreme bølger

En krevende situasjon

STYRELEDER SIGNE ØYE

Dagens trussel- og risikobilde er et helt annet enn for bare noen år tilbake, og preges av raskere omskiftninger og større uforutsigbarhet. Vi står midt i en sikkerhetspolitisk utvikling med pandemi, digitale angrep, terrortrusler, naturutløste hendelser og, ikke minst, konsekvensene av krigen i Ukraina. Alt dette utfordrer totalforsvaret og minner oss om hvor viktig det er i fellesskap å finne gode løsninger innenfor rammen av totalforsvarskonseptet.

Tiden kaller på frivillig arbeid i enda større utstrekning, enn før. Alle må gi en hjelpende hånd til de mange millioner flyktninger som har forlatt sitt hjemland og søkt tilflukt fra bomber og død.

Samtidig må vi styrke vår evne til å forsvare vårt eget land. For å kunne hjelpe andre må vi selv være sterke. Å opprettholde driften av samfunnet

under kriser krever god beredskap med forankring i totalforsvarskonseptet. En naturlig del av moderne totalforsvar er å øke bevisstheten om at vi alle både er en del av, og spiller en rolle i den store sammenhengen.

NTF har alltid hatt egenberedskap på agendaen og oppfordrer hver enkelt til å kunne ta vare på seg og sine i tre døgn om noe uforutsett skulle inntruffe. Dagens situasjon i Ukraina bør være en kraftig påminnelse om å være føre var. På NTFs Facebookside kan man lese om hva som er anbefalt å ha hjemme som egenberedskap. Vi må ikke glemme at det faktisk er krig i Europa, vår egen verdensdel. Det aktualiserer begrepet egenberedskap.

Husk at vi alle er en del av Norges beredskap.

Vær en god nabo!

Fra krise til krise

REDAKTØR JAN ERIK THORESEN

Begrepet «krise» dukker oftere og oftere opp i vår dagligtale. Men hva betyr egentlig begrepet? Allerede i gresk mytologi møter vi betegnelsen «krisis» i betydningen prøvelse. Og skal vi tro Store norske leksikon betyr krise en vanskelig situasjon, et avgjørende vendepunkt eller en plutselig forandring. Begrepet blir brukt om akutt politisk vanskelighet av en eller annen art. Vi kjenner oss godt igjen i matkrise, strømkrise og drivstoffkrise.

Ja, det er mye å velge mellom. For

mange er kanskje økonomisk krise det som veier tyngst. Flyktningekrisen er noe vi er nødt til å forholde oss til. Og så blir det vel krise dersom fotballandslaget ikke kvalifiserer seg til VM? I store og små sammenheng består hele livet av kriser. Vi går fra en krise til en annen. Uavlatelig og hvileløst. Men det er vel ingen krise om vi tar livet som det kommer? På godet og vondt? Nei, vil mange si. Det er nettopp dette som er livet.

Å la en krise være krise.

Utgiver

Norsk TotalforsvarsForum

Besøksadresse: Bygning 60,
Akershus festning
Postadresse: Pb 1550, Sentrum 0015 Oslo
Internett: www.totalforsvar.no
Epost: post@totalforsvar.no
Telefon: 22 47 82 60

Redaktør:

Jan Erik Thoresen
E-post: redaksjon@totalforsvar.no
Mobil: 90 83 13 62

Redaksjonskomite:

Signe Øye, Hanne G. Garder
og Jan Erik Thoresen

Utgivelser

Tidsskriftet utgis i papirutgave
to ganger pr. år og digitalt hver 3. uke.
Opplag: 7000 eks.

ISSN 1890-5185

Abonnement

Tidsskriftet sendes gratis til interesserte.
Abonnement kan tegnes ved å sende en
melding til sekretariatet i NTF.

Innhold

Stoff fra tidsskriftet eller våre websider
kan brukes fritt ved angivelse av kilde.
Artikler og debattinnlegg sendes
redaksjonen. De som ønsker innsendt stoff
og bilder i retur må angi returadresse
tydelig. Innholdet i signerte artikler står
for forfatterens eget syn, og representerer
nødvendigvis ikke NTFs mening.

Grafisk produksjon

Design: Aina Griffin
Layout: Magnolia design as
Trykk: 07 Gruppen
Forsidefoto: Heiko Junge / NTB

NTF er et landsdekkende,
forsvarsrelatert samarbeids-
og interesse- forum for
organisasjoner og enkelt-
personer som er opptatt av
samfunnsikkerhet og beredskap.

Formålet er å styrke landets
beredskap ved bl.a. å formidle
informasjon om totalforsvaret,
arbeide for å styrke det sivile
samfunns muligheter for
å møte kritesituasjoner i fred
eller krig, og være pådriver
overfor myndighetene i
beredskapsspørsmål.

aktuell:

NorSIS-direktør

Lars-Henrik Gundersen

Foto: NorSIS

MANGLENDE DIGITAL KOMPETANSE:

Det vet kriminelle å utnytte

Hundretusener av nordmenn sliter med å mestre de viktigste sikkerhetsrådene, viser en undersøkelse Norsk Senter for Informasjonssikring (NorSIS) har gjennomført.

- Nærmere 11 prosent av de spurte over 18 år oppgir at de i liten eller svært liten grad klarer å sjekke om det er trygt å åpne en e-post eller en nettside. Det er mye å ta tak i, sier adm.direktør Lars-Henrik Gundersen.

AV JAN ERIK THORESEN

- Det er dessverre slik at de kriminelle alltid vil søke den enkleste veien inn til verdiene. Vi ser stadig en rekke større dataangrep mot norske virksomheter. De vanligste årsakene til at kriminelle får plante skadevare, som løsepengevirus, er e-poster som forsøker å få mottageren til å laste ned ondartet innhold i vedlegg eller web-lenker, eller at de tar over ansattes brukerkontoer, såkalt konto-kapring. Det er en potensiell stor trussel at så mange ikke har tilstrekkelig kunnskap for å mestre de aller viktigste sikkerhetstiltakene som kan stoppe dette, sier NorSIS-direktøren.

gjøre en mindre sårbar for løsepengevirus og annen skadevare.

ET LEDERANSVAR

- De kriminelle vil alltid søke den enkleste veien inn til verdiene, enten det er på en arbeidsplass eller i

et privat hjem. I jobbsammenheng er det et lederansvar å sørge for at de ansatte har tilstrekkelig med kunnskap til å mestre de aller viktigste sikkerhetstiltakene. I praksis betyr det for det første å tilby opplæring på arbeidsplassen. Dernest

REDUSERE SJANSEN

Mens bruk av totrinnspålogging reduserer sjansen for at noen tar over og misbruker epostkontoen dramatisk, vil kunnskap om hvordan en kan gjennomskue en svindel e-post

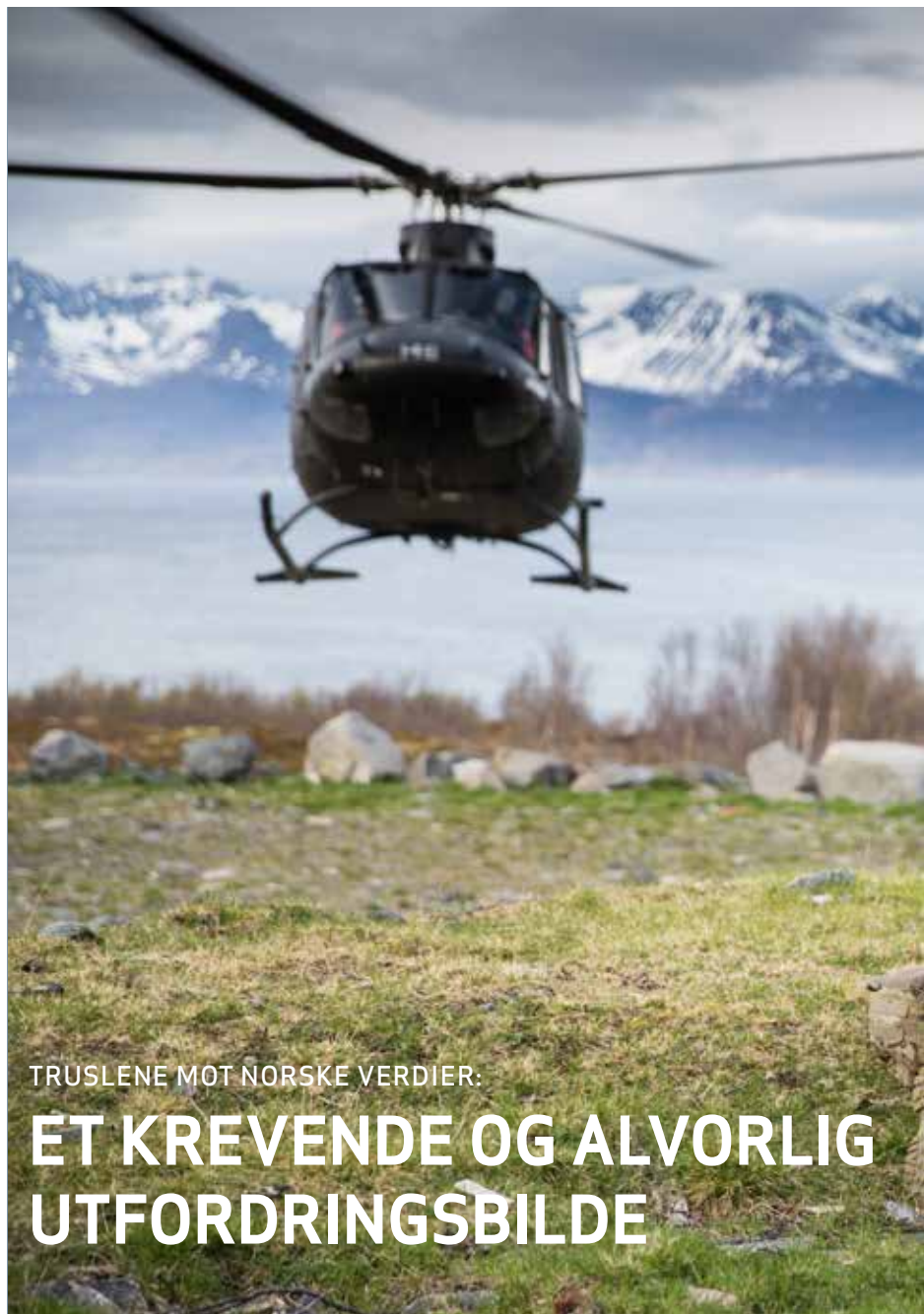
må den tilpasses de ansattes kunnskapsnivå. For den enkelte ansatte er dette kunnskaper som en også nyttiggjør seg i privatlivet, sier Lars-Henrik Gundersen.

«Spesielt for dem som sliter med å mestre de mange, nye kravene et stadig mer digitalisert samfunn krever, er regelmessig opplæring helt avgjørende»

OPPLÆRINGEN PÅ STEDET HVIL

Til tross for økende antall angrep mot norske arbeidsplasser de senere år, viser rapporten at andelen nordmenn som har fått organisert opplæring nærmest har stått stille i samme periode. Rundt 24 prosent oppgir at de har fått opplæring i løpet av de to siste årene. Andelen er lavest blant kvinner.

-Spesielt for dem som sliter med å mestre de mange nye kravene som et stadig mer digitalisert samfunn setter, men også dem som opplever at de har kontroll på egen sikkerhet, er regelmessig opplæring helt avgjørende viktig for å skape en trygg digital arbeidsplass. Det er en klar og tydelig trend at mennesker angripes i større grad enn maskiner. Derfor er kunnskap om truslene og lav terskel for å varsle viktigere enn noen sinne, fastslår adm.direktør Lars-Henrik Gundersen i NorSIS.

TRUSLENE MOT NORSKE VERDIER:

ET KREVENDE OG ALVORLIG UTFORDRINGSBILDE

Foto: FMS

De sammensatte truslene innebærer bruk av virkemidler som berører både forsvarsrelatert og sivil sektor i enda sterkere grad enn før.

Et velfungerende totalforsvar er Norges svar på utfordringene.

AV JAN ERIK THORESEN

Ingen kjede er sterkere enn det svakeste ledd. Dette gamle, velkjente utsagnet hentes fram når E-tjenesten, NSM og PST i fellesskap legger fram sine respektive trusselvurderinger. Det er betryggende at landets sikkerhetsmyndigheter framstår samlet og med felles front. Det skaper trygghet og forståelse for det faktum at den beste måten å møte utfordringene på er å samarbeide, koordinere og samvirke med felles situasjonsforståelse i verktøykassen.

SAMMENHENG OG SÅRBARHET

Da trusselvurderingene ble framlagt pekte justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl på at myndighetene ønsket å formidle sammenhengen mellom det E-tjenesten og Politiets sikkerhetstjeneste pekte på som de mest alvorlige truslene mot våre verdier, og Nasjonal sikkerhetsmyndighets vurdering av hvor risikoen mot våre verdier er størst. Det vil si hvor vi er mest sårbare. Det er viktig

at Norge har et regelverk som er tilpasset utviklingen. Norsk TotalforsvarsForum har tidligere pekt på store svakheter med Sikkerhetsloven knyttet til fremmede staters bruk av økonomiske virkemidler til sikkerhetstruende virksomhet. Det framstår som åpenbart at bruk av sektorprinsippet er beheftet med grunnleggende svakheter. Nå pågår det et lovarbeid med sikte på å sikre at vi har gode rammer for å forebygge og motvirke sikkerhetsoperasjoner. I tillegg ønsker myndighetene å bedre formidlingen av eksisterende råd og anbefalinger overfor næringsliv og kommunesektoren.

HVA SIER VURDERINGENE?

- Å beskytte Norge har aldri vært viktigere eller mer komplekst. «Vi ser at norske virksomheter ikke tar denne situasjonen alvorlig nok», heter det i en pressemelding fra NSM. «Vi ser hvordan trusselaktørene holder på, og samtidig registrerer vi at sikkerhetsnivået ikke står i forhold til disse aktivitetene. Mange ledere har ikke et bevisst forhold til trussel- og risikobildet og dermed heller ikke til hva som er god nok sikkerhet. Når det gjelder cyberoperasjoner har antallet alvorlige hendelser tredoblet seg fra 2019 og fram til i dag. Risikoen er høy og øker for virksomheter som arbeider med utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk. Det samme gjelder dem som driver forskning og utvikling innen forsvar, helse, maritim teknologi, petroleum og space. For å styrke nasjonal sikkerhet trenger vi et betydelig løft i bevissthet og kompetanse for å bedre motstandskraften», heter det videre.

STØRST TERRORTRUSSEL

En eventuell terrorhandling i Norge vil høyst sannsynlig bli gjennomført av en enkeltperson med angreps-

midler som er lett tilgjengelige for gjerningspersoner, mot mål som inngår i vedkommendes fiendebilde. Det siste året har PST registrert økt aktivitet blant personer med anti-statlig tankegodt, særlig relatert til konspirasjonsteorier rundt covid-19 pandemien. PST anser det som lite sannsynlig at disse personene vil forsøke å gjennomføre terroraksjoner. PST anser det også som svært lite sannsynlig at norske myndighetspersoner vil bli utsatt for alvorlige, voldelige terroraksjoner i 2022.

STORMAKTSRIVALISERING

Etterretningstjenesten leverer årlig en åpen trusselvurdering som tar for seg utviklingstrekk som etaten, anser for å være, av sikkerhetsmessig betydning for Norge. Truslene er sammensatte og sektorovergrepene. Kombinasjonen av ulike virkemidler gjør trusselbildet utfordrende. Rivaliseringen mellom stormaktene er med på å påvirke norske interesser. Det er viktig for E-tjenesten å kunne avdekke eventuelle påvirkningsforsk og varsle om ekstreme trusler.

E-tjenesten er trusselorientert. Rapporten «Fokus 2022» er et godt bidrag til det offentlige ordskiftet om norsk sikkerhetspolitikk.

Kilder:

Etterretningstjenesten
 Politiets sikkerhetstjeneste
 Nasjonal sikkerhetsmyndighet

ULOVLIG BRUK AV DRONER:

Et økende problem

Stadig flere flyr ulovlig med drone, og dessverre har noen av dem onde hensikter. Men politiet får økende tilgang på ny teknologi for å stanse ulovlighetene.

Droneteknologien er utvilsomt et gode for samfunnet, samlet sett. Bruksområdene blir stadig flere og flere. De øker i takt med at teknologien blir bedre og bedre. Samtidig viser det internasjonale bildet at flere flyr ulovlig – og ofte i nærheten av flyplasser. Det er grunn til å tro at flere kan ha onde hensikter. Derfor satses det stadig mer på systemer som skal oppdage og stoppe uønskede droner. I oktober i fjor ble det arrangert en anti-drone øvelse på Oslo lufthavn Gardermoen. Der deltok 170 leverandører, som alle kunne levere løsninger for deteksjon og mottiltak mot droner. I følge arrangøren, UAS Norway, var det første gang en slik øvelse ble gjennomført på en sivil flyplass i full operativ drift.

FENGLER OG FLYPLASSER

I utgangspunktet er de fleste overvåkningskameraer rettet mot bakkenivå. Svært få peker opp mot en eventuell trussel som kommer ovenfra. Ulike leverandører samarbeider

om løsninger, som består av sensorteknologier som radar, RF, termiske og optiske kameraer og akustikk. Det er også mulig å bli varslet på mobiltelefonene når en dronetrusler er identifisert. Disse systemene kan blant annet brukes av Politiet og Forsvaret. Etter hvert har fengsler blitt et aktuelt bruksområde. I våre naboland har det vært mange hendelser med droner som har flydd inn med våpen, penger, narkotika og mobiltelefoner.

RISIKOREDUSERENDE TILTAK

Etterspørselen har de senere år dreid seg om bistand til offentlige myndigheter. Det er nå en økende forståelse for bruk av droner og den mulige trusselen de kan utgjøre for befolkningen.

- Vi ønsker alle at alvorlige hendelser aldri skal inntreffe. Da må risikoreduserende tiltak komme på plass, både i lovverket og i form av at myndighetene har de verktøyene

Foto: PXHREE

de trenger. Når det gjelder konkrete investeringer kan vi trekke paralleller til elektriske biler. Norge var tidlig ute med Think. Alle syntes det var kult, men ingen kjøpte dem. Så hadde man ulike innovasjoner før Tesla endret hele markedet. Jeg tror noe lignende kommer til å skje med antidrone-systemer. Kanskje vi må ha en hendelse nært på kroppen før myndighetene forstår verdien i å investere i slike systemer, sier Fredrik Andersen i Siphon. I et intervju i «Dronemagasinet».

AMBULANSER:

STADIG BEDRE TJENESTER

Nå kan det vises video fra et hendelsessted direkte til legene på vei med ambulansen. Svært viktig for pasientene, viser et prosjekt fra AMK Vestre Viken.

Pasient i trygge hender. Foto: FMS

- Målet med prosjektet var å gi AMK-sentralen, som tar i mot nødtelefoner på 113, mulighet til å se video. Ved alvorlig sykdom eller ulykker rykker ambulansen ut, bemannet med anestesilege og paramedic. Allerede i en tidlig fase så en nytten av at legene kan se hva som skjer underveis til pasienten. Dette gir legen mulighet til å vurdere, gi råd og forberede seg best mulig til det som venter, sier avdelingssjef og prosjektleder Lise-Mette Lindland.

OPPLEVES SOM TRYGT

Tilbakemeldingene Vestre Viken HF har fått på løsningen med videosamtale til 113, viser at dette er et viktig verktøy. Mange ga uttrykk for at det er lettere å vise fram problemer på video enn å beskrive det med ord. Prosjektet, som nylig er avsluttet, har pågått en stund. I oktober i fjor ble det gjennomført en brukerundersøkelse blant de innringerne som har brukt løsningen. Fram til årsskiftet ble det totalt gjennomført

1856 videosamtaler.

- Prosjektet har vært organisert som et innovasjonsprosjekt i et samarbeid mellom Vestre Viken HF og en ekstern samordningspartner. Vi har fått utviklet et godt system som er skreddersydd for AMK. Vi er ikke i tvil om at video har kommet for å bli. Det gjør oss i stand til å yte bedre tjenester til dem som trenger det, sier Lindland.

SAMFUNNSKRITISK FUNKSJON:

TRYGT DRIKKEVANN MÅ PRIORITERES HØYERE

- «Manglende fokus på drikkevannforsyning som kritisk infrastruktur har gjort vannforsyningen i Norge sårbar over tid», sier forsker Hanne Kvitsand ved SINTEF.

- «Norske kommuner må løfte sikker vannforsyning opp på den politiske agendaen», sier hun.

AV JAN ERIK THORESEN

SINTEF har gransket årsakene til drikkevannskandalen i Askøy i 2019. I løpet av to uker i juni det året ble over 2.000 personer syke og 75 innlagt på sykehus etter at bakterien *Campulobacter* ble påvist i drikkevannet. Forurensningskilden ble raskt identifisert. Det viste seg at bakteriene stammet fra et høydebasseng, nærmere bestemt et vannmagasin sprengt ut inne i fjellet. Avstanden fra taket i bassenget til bakken var bare noen få meter og forurenset vann fra overflaten lekket inn til drikkevannet gjennom sprekker i fjellet.

ORGANISERING OG POLITISKE FØRINGER

- «Vi vurderte tekniske og driftsmessige forhold som kan ha påvirket drikkevannet fra Kleppe vannverk,

som det forurensete vannet kom fra, og gjennomgikk hele forsyningsnettet i Askøy kommune for å utelukke andre muligheter for forurensning. I tillegg så vi etter mer bakenforliggende årsaker til utbruddet, som organisering av vann- og avløpstjenesten og politiske føringer som kan ha påvirket drikkevannet. Resultatene ble presentert i rapporten «Uavhengig gransking av hendelsen ved Klepp vannverk», opplyser Hanne Kvitsand.

MANGLENDE LANGSIKTIGHET

Forskerne ved SINTEF avdekket at evnen og kapasiteten til langsiktig planlegging hadde sviktet.

- «Manglende fokus på drikkevannsforsyning som kritisk infrastruktur hadde gjort vannforsyningen

«Det manglet oppdaterte planverktøy, eksempelvis hovedplan for vann og avløp, beredskapsplan og fareanalyser»

sårbar over tid. Flere av paragrafene i drikkevannsforskriften var ikke fulgt, blant annet om farekartlegging og krisehåndtering, internkontroll og beredskap. Kommunen manglet oppdaterte planverktøy, eksempelvis hovedplan for vann og avløp, beredskapsplan og fareanalyser. I tillegg var det svært langdryge beslutningsprosesser for endringer i kommunale planer som angår drikkevannsforsyningen», opplyser Kvitsand.

SINTEF-forskerne bemerket videre at politikerne i Askøy kommune også hadde satt et tak for hva vann-

og avløpstjenestene skulle koste for innbyggerne. Det gikk på bekostning av sikkerheten. I ettertiden er det klart at det ble en tillitskrise mellom de kommunale myndigheter og befolkningen.

- «Drikkevannsforskriften stilte tydelige krav til vannverkseiere om å kartlegge farer som kan true forsyningen. Farene skal identifiseres og forebygges, fjernes eller reduseres til et akseptabelt nivå. Etter denne hendelsen har myndighetene skjerpet kravet til risikohåndtering ytterligere» sier forsker Hanne Kvitsand.

Foto: Pixabay

Foto: Pixabay

FARLIGE STOFFER:

NØDVENDIG Å UTVIKLE NYE VERNETILTAK

En langtidsstudie i regi av NATO Sciences og Technology Organization viser at teknologiutviklingen gir oss nye trusler.

- Vi må utvikle bedre systemer for å oppdage angrep og hendelser, sier forskningsdirektør Janet M. Blatny ved Forsvarets forskningsinstitutt (FFI).

Foto: OBR

Siden 2016 har Norge ledet en NATO-studie om hvordan vi kan beskytte oss mot farlige stoffer – såkalte CBRN-trusler (Kjemiske, - biologiske-, radiologiske- og kjernefysiske trusler). Det dreier seg om alt fra virus og mikroorganismer til kjernefysiske midler og giftstoffer.

- Arbeidet med CBRN må være en del av den helhetlige forsvarsplan-

leggingen og kapabilitetsutviklingen i Norge og NATO. Vi må forvente at nye CBRN-trusler vil utfordre oss på grunn av teknologiutviklingen, men også fordi internasjonale konvensjoner ikke nødvendigvis etterleves av alle. Men det er mulig å utvikle nye vernetiltak, nye treningsmetoder og bedre påvisningsmetoder, sier Janet M. Blatny,

KAN RAMME BÅDE SIVILE OG MILITÆRE

I hovedsak tar studien for seg tilsiktede CBRN-hendelser i form av terror, sabotasje, væpnet konflikt og krig, men omhandler også ulykker og utilsiktede hendelser. Forskerne advarer mot at angrep og tilsiktede handlinger kan skje selv om det ikke er noen uttalt krig eller væpnet konflikt på gang.

Måler virkningen av ekstreme bølger

- Vi må også jobbe videre med å utvikle fysisk beskyttelse og medisinske mottak mot CBRN-trusler. Sist, men ikke minst, er farehåndtering viktig. Vi må vite hvordan vi kan håndtere en situasjon og rense utstyr og omgivelser hvis et område blir forurenset. For å få til dette må forskerne samordne på tvers av fag og landegrenser, fastlår forskningsdirektør Blatny.

BEDRE SITUASJONS- FORSTÅELSE

Rapporten tar for seg en rekke vitenskapelige og teknologiske trender som kan få betydning, blant annet digitalisering, nanoteknologi, kunstig intelligens og syntetisk biologi. Forskerne ser for seg et nettverk med sensorer som gir oss bedre situasjonsforståelse og gjør at vi oppdager angrep og hendelser på et tidlig stadium. Det kan dreie seg om sensorer som plasseres der store folkemengder ferdes eller på klær og soldatutrustning.

«For å få til dette må forskerne samarbeide på tvers av fag og landegrenser»

Kilde: FFI

- For å avdekke og stoppe potensielle trusler må vi være oppdatert på framvoksende og banebrytende teknologier. Det vil også være viktig med gode laboratorier som kan avdekke og identifisere nye trussellstoffer. Ny teknologi kan også gi oss kostnads-effektive treningsmetoder og hjelpe oss med å utvikle nye metoder for farehåndtering, understreker forskningsdirektør Janet M. Blatny.

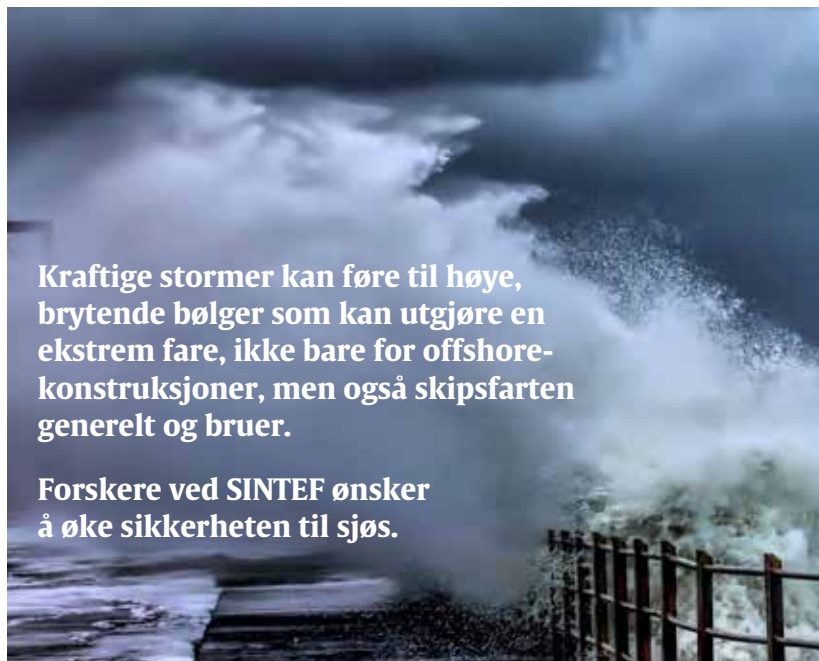

Foto: PXHERE

Kraftige stormer kan føre til høye, brytende bølger som kan utgjøre en ekstrem fare, ikke bare for offshore-konstruksjoner, men også skipsfarten generelt og bruer.

Forskere ved SINTEF ønsker å øke sikkerheten til sjøs.

Framtidens værprognose varsler kraftige bølgeslag som kan utgjøre et stort skadepotensiale. For å få ny kunnskap er det behov for systematiske studier av bølgeeffekten. Målet er å utvide kunnskapen som finnes, og utrede hvordan konstruksjonens oppførsel virker på de belastninger den utsettes for. Forskerne skal utvikle eksperimentelle metoder for å måle dette. Bedre bygningsmetoder er nødvendig når nye konstruksjoner skal utformes.

EKSTREME STORMER

Det såkalte SLADE KPN-prosjektet er et kompetanseprosjekt for næringslivet. Det overordnede målet er å øke sikkerheten til sjøs. Forskerne skal utvikle eksperimentelle målemetoder. Bedre beregningsmetoder kan hjelpe norsk industri når nye konstruksjoner til havs skal utformes.

- Det er behov for presis kunnskap om materialer, belastninger og fysikken i dette for å forstå hvordan konstruksjonene fungerer under ekstreme stormer, forteller førsteamanuensis Vegard Aune ved NTNU SIMLab.

STORE HENDELSER

Gjennom årenes løp har det vært en rekke omfattende hendelser der monsterbølger har gitt voldsomme horisontale bølgeslag mot skip og andre innretninger til havs. Så sent som i 2015 dundret en stor bølge inn i boreriggen COSL Innovator. Plattformen var designet i henhold til regelverket, men klarte likevel ikke å motstå belastningen. Hendelsen krevde et menneskeliv og ytterligere fire personer ble skadet i tillegg til omfattende materielle ødeleggelse. I Havbassenget på Tyholt i Trondheim har forskerne skapt brytende bølger som treffer en flat stållplate som representerer en nedskalert stållkonstruksjon til havs. Her samarbeider SINTEF Ocean, som er verdensledende innen marin teknologi og marin bioforskning, med NTNUs Institutt for marin teknikk (ITM) og SIMLab ved Institutt for konstruksjonsteknikk. Disse akademiske miljøene er dem som rager høyest innen sine respektive felt i Forskningsrådets internasjonale evalueringer.

SAMFUNNSUTVIKLINGEN FRAM MOT 2030:

STORE UTFORDRINGER FOR POLITIETATEN

- Utfordringsbildet for politi- og påtaletjenestene framstår som sammensatt, grenseoverskridende og sektorovergripende, heter det i en rapport fra Forsvarets forskningsinstitutt (FFI).

FFI-forskerne peker på fire konkrete endringsdrivere, som alle er forbundet med en betydelig usikkerhet.

Politiet har mange krevende oppdrag. Foto: FMS

Det framtidige utfordringsbildet er blitt analysert basert på dokumentstudier av forventede utviklingstrekk innen politiske, sosiale, økonomiske, miljø – og klimamessige og teknologiske forhold, samt ekspertvurderingen av hva utviklingstrekkene kan bety for politi- og påtaletjenestene med et spesielt fokus på beredskap og nasjonal sikkerhet.

HVA VIL PÅVIRKE?

FFI-forskerne har i studien identifisert fire viktige endringsdrivere. Den første er relatert til framtidig konfliktutvikling, ikke minst stormaktrivaliseringen mellom USA, Kina og Russland og hva disse landene velger å gjøre framover. Den andre er relatert til endringer i sosiale og økonomiske forhold, hvor langtidskonsekvenser av covid-19 pandemien er en kilde til usikkerhet, både nasjonalt

og internasjonalt. Det tredje er relatert til teknologisk utvikling, særlig framvoksende og disruptive teknologier, fordi teknologi er en viktig faktor for nesten alle kriminalitetsutfordringer og trusler mot nasjonal sikkerhet som politi- og påtaletjenestene står overfor. Den fjerde endringsdriveren er relatert til samfunnsendringer som følge av tilpasninger til klimaendringer.

BEFOLKNINGENS TILLIT

«Skal befolkningens tillit til de tre tjenestene opprettholdes er det avgjørende at politi- og påtaletjenestene klarer å møte de framtidige utfordringer. Hvis ikke, kan det gi grobunn for mer kriminalitet, terrorisme eller fremmedstatlig påvirkningsaktivitet», heter det i FFI-rapporten.

FOREBYGGING

Politiets hovedstrategi er, og må være, forebygging. Skal politi- og påtaletjenestene lykkes med sitt forebyggende arbeid, vil det kreve enighet om hva som ønskes oppnådd, aksept for at prioriteringer gjøres og tydeliggjøring av den enkelte etats ansvar. I tillegg kreves det evne til samarbeid på tvers av sektorer, effektive politiverktøy og et hjemmelsgrunnlag som er tilpasset utfordringene som tjenestene står overfor. «Slik kan politi- og påtaletjenestene også i framtiden være døråpnere og portvakt, og instanser som bekrefter, og sikrer borgernes rettsikkerhet», lyder konklusjonen.

Rapporten «Samfunnsutvikling fram mot 2030 – utfordringer for politiet, PST og påtalemyndigheter» ligger ute som et PDF-dokument på www.ffi.no.

ØVELSE «COLD RESPONSE 2022»:

Omfattet hele totalforsvaret

Tross russernes krigføring i Ukraina ble øvelsen gjennomført.

Ikke mindre enn 27 nasjoner med rundt 30.000 soldater satte sitt preg på årets øvelse som foregikk i Sørøst-Norge, Midt-Norge og Nord-Norge. Av disse utgjorde 14.000 landstyrker, 8.000 sjøstyrker om bord på fartøy, mens 8.000 utgjorde luftstyrker.

En viktig del av «Cold Response» er at Forsvaret får trent på å forsterke Norge. I den forbindelse er sjø- og flykapasiteter viktige for å kunne sette inn allierte amfibie- og landstyrker der de trengs. Under øvelsen ble det særlig øvd på å beherske overgangen mellom sjø, kyst og land.

For NATO er øvelsen viktig for å kunne trene deploying av den hurtige reaksjonsstyrken. Det er Direktoratet for Samfunnsikkerhet og Beredskap (DSB) som koordinerer og tilretteleg-

ger samarbeidet mellom de sivile aktørene innen de ulike fagområder.

Øvelse «Cold Response» over hele totalforsvaret.

Årets øvelse går over i historien som vellykket, viktig og nødvendig, slik den sikkerhetspolitiske situasjonen er.

Fra øvelsen. Foto: FMS

BEREDSKAPSPRISEN 2021:

VERDIGE VINNERE

Solide representanter for totalforsvaret. Foto: NTF

På «Totalforsvarskonferansen 2022» ble NTFs «Beredskapspris 2021» tildelt stabsersjant Runar Jelstad og brannsjef Terje Surdal i henholdsvis forsvarsrelatert- og sivil sektor. Begge har utvist et enestående engasjement.

AV JAN ERIK THORESEN

Den årlige «Beredskapsprisen» ble innstiftet i 2008 i den hensikt å sette beredskap på dagsorden. Rundt om i samfunnet er det mange enkeltpersoner som gjør en stor innsats for at Norges beredskap skal bli bedre. NTF ønsker å hedre dem som nedlegger et arbeid langt utover det man med rimelighet kan forvente. Prisen utdeles til en utøver både i sivil- og forsvarsrelatert sektor.

Bak tildelingen står en jury bestående av fagpersoner med tilknytning til totalforsvaret.

Prisene ble overrakt av styreleder Signe Øye.

EN INSPIRASJON FOR MEDSOLDATER

Stabssjersant Runar Jelstad blir av juryen betegnet som en særdeles god ambassadør for Forsvaret. «Han har gjennom sitt virke bidratt på en ekstraordinær måte til den høyeste standard hva gjelder beredskap mot tap av liv, natur og eiendom. Hans evne til å motivere og ivareta kolle-

gaer, ikke minst i krevende situasjoner, blir fremhevet som en framtrepende egenskap. I forbindelse med kvikkleireskredet i Gjerdrum i desember 2020 fungerte han på stedet som leder for ingeniørstyrkene og som lagfører i selve skredet. Det blir fortalt at hans mot og ingeniørkompetanse bidro til kreativitet i oppgaveløsningen og dermed et mer effektivt redningsarbeid», heter det i juryens begrunnelse. På sensommeren i fjor ble Jelstad kalt ned til det norsklede felysheuset i Kabul for å drive vedlikehold. «Så smalt det. Bæring av sårede og døde, samt ivaretagelse av flyktninger og ikke minst pass av foreldreløse barn gjorde inntrykk. Han kom hjem med det siste flyet fra Kabul».

OPPTATT AV SAMVIRKET MELLOM BEREDSKAPSETATENE

Prisen i sivil sektor tilfalt brannsjef i Sarpsborg kommune, Terje Surdal. «Han er en person som med en per-

sonlig innsats og et sterkt engasjement gjennom mange år har arbeidet med beredskap internasjonalt, nasjonalt, regionalt og kommunalt gjennom sin allsidige bakgrunn fra Forsvaret, FN, næringsliv og frivillige organisasjoner. Han er opptatt av samvirket mellom beredskapsetatene, ikke minst regionalt, og har i mange år arbeidet for tilrettelegging av hensiktsmessige samvirkearenaer på ulike nivåer. Videre var han i en tidlig fase engasjert i virkningene av Nødnett, og også i inkluderingen av Sikringsradioen som benyttes av landbruket. Av andre saker blir det blant annet pekt på hans engasjement for tilrettelegging av nasjonalt beslutningsgrunnlag for operativ bruk av droner under innsats i brann- og redningstjenesten og av det grensestrategiske samarbeidet med Sverige om utarbeidelse av et felles planverk for større hendelser, som f.eks. skogbrann», heter det i juryens begrunnelse.

Øvingsarena for håndtering av hackerangrep

Ved Norwegian Cyber Range ved NTNU Gjøvik gjennomføres det fullskala krisehåndteringsøvelser på hackerangrep. En av øvelsene er en del av doktoravhandlingen til Grethe Østby, som forsker på digital sikkerhet.

Det er krevende å skulle håndtere informasjons- og cybersikkerhets-hendelser. Derfor er det av stor betydning å kunne øve på nettopp det. I Norwegian Cyber Range ved NTNU Gjøvik er det tilrettelagt for fullskala simuleringer på slike hendelser. Her kan både interne og eksterne aktører trene på å håndtere dataangrep. Grethe Østby er stipendiat og faglærer ved Institutt for informasjonssikkerhet og kommunikasjonsteknologi. I sitt doktorgradsarbeid ser hun på hvilken oppmerksomhet informasjonssikkerhetshendelser har i samfunnet generelt, og evnen til å hånd-

tere kriser ved slike hendelser i norske og etter hvert nordiske beredskapsorganisasjoner som har et tildelt ansvar i dagens samfunn.

LEDERANSVARET

- Jeg tar for meg hvilket ansvar ledere i disse beredskapsorganisasjonene har ved slike hendelser. Dette gjør jeg ved å måle såkalt modenhet i organisasjonene, hvordan tidligere hendelser har vært håndtert, hvilke risikovurderinger som er gjort, og hvilke beredskapsplaner som finnes,» forklarer Grethe Østby.

KOMPETANSE ER AVGJØRENDE

I sin doktoravhandling vurderer hun hvilke øvelser som kan være aktuelle for å forbedre modenheten.

- Jeg ser på struktur, kultur og organisering, hvilken informasjonssikkerhetskultur det er i organisasjonen og hvilke metoder som benyttes; altså organiseringen. Systemsikkerheten i databaser, programmer og applikasjoner i den enkelte organisasjon er også noe jeg går inn i, forteller Grethe Østby.

Foto: Pixabay

LOCK **DOWN**

TEMA:

TOTALFORSVARETS KAMP MOT PANDEMIEN

«Totalforsvarskonferansen 2022» satte søkelyset på «Totalforsvarets kamp mot pandemien». Representanter fra Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB), helsesektoren, næringslivet, Politiet, Heimevernet og Sivilforsvaret orienterte og oppsummerte sine erfaringer og de strategier den enkelte sektor hadde lagt til grunn. De 86 konferansedeltakerne fikk også høre et tankevekkende foredrag om medias rolle.

Det ble fra flere hold understreket at pandemien ennå ikke er over, men at samfunnet nå er i en fase der en har kontroll over utviklingen. Selv om konferansen dreide seg om Korona-pandemien var det ikke til å komme utenom at det av flere foredragsholdere ble trukket paralleller til krigen i Ukraina. Fra en krise til en annen.

I denne utgaven av Trygge Samfunn har vi intervjuet flere av de sentrale foredragsholderne.

Pandemien – en varslet krise

Helt siden 2011 har Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB), utgitt analyser av krisescenarioer. Ett av disse var at en pandemi kunne angripe samfunnet.

- Våre målgrupper er departementer, statlige etater, statsforvaltere og kommuner. Hensikten er å etablere et felles grunnlag for disse gruppens egne analyser og prioriteringer. Pandemien har rammet oss med full kraft og minnet oss om nødvendigheten av å se risiko og sårbarhet på tvers av samfunnssektorene, sier seksjonssjef Ragnhild Aalstad i DSB.

AV JAN ERIK THORESEN

I Norge er det Justis- og beredskapsdepartementet som har samordningsansvar for samfunnssikkerhet og beredskap. DSB er forvaltningsorganet som skal sørge for at dette fungerer etter hensikten. Som fagdirektorat favner DSB brann, farlige stoffer, el- og produktsikkerhet og nød- og beredskapskommunikasjon. I tillegg til Nødnett og Sivilforsvaret har DSB både styring av statsforvaltere og internasjonale relasjoner som ansvarsområder.

- Vi utfordres av et bredt krisespekter som treffer samfunnet på mange nivåer. Kompleksiteten er stor og spekteret av trusler og hendelser favner bredt. I en slik setting er samordningsrollen svært viktig. DSB har ikke beslutningsmyndighet. Vi skal skape resultater uten å ha styringsmyndighet over de ressurser som behøves. For å nå målene er vi avhengig av medvirkning fra de aktørene som skal samordnes. Våre bidrag er å se risiko og sårbarhet på tvers av samfunnssektorene, opplyser seksjonssjef Ragnhild Aalstad.

«Vi utfordres av et bredt krisespekter som treffer samfunnet på mange nivåer»

PÅVIRKES AV TRE FAKTORER

I Stortingsmelding nr. 10 (2016 – 2017) Risiko i et trygt samfunn pekes det på tre påvirkningsfaktorer; verdiene vi skal beskytte og deres sårbarhet, farene og truslene vi står overfor og vår evne til å forebygge og håndtere.

- Når det gjelder krisehåndteringen gjelder fire grunnleggende prinsipper, nemlig ansvarsprinsippet, likhetsprinsippet, nærhetsprinsippet

og samvirkeprinsippet. Disse er etter hvert blitt godt kjent blant det store flertall av de sentrale utøvere innen totalforsvaret, sier Aalstad.

ANALYSER AV KRISESCENARIER

DSB har siden 2011 utgitt analyser av ulike typer krisescenarioer, etterfulgt av temarapporter og samle-rapporter. Hensikten er å spille inn

felles plangrunnlag for målgruppe-nes egne analyser og prioriteringer.

- Analyseprosessen involverer relevante fagetater og miljøer. Pandemi er et scenario der både Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet var tunge bidragsyttere i tillegg til andre sektormyndigheter og enkeltpersoner. Blant våre scenarioer fremstår pandemi som en krise som med høy sannsynlighet vil treffe samfunnet. Det samme er tilfelle med legemiddelmangel. Slik sett må vi kunne si at pandemien var en varslet krise. Nå er det jo slik at alle kriser bærer noe nytt og overraskende med seg. DSB var ikke forberedt på hvor inngripende tiltak det skulle bli nødvendig å gjennomføre. Nedstengingen av samfunnet medførte store økonomiske konsekvenser i tillegg til belastningen for

hver enkelt innbygger. Det har vært imponerende å oppleve hvor disiplinerte landets innbyggere har vært når det gjelder å følge smittevernreglene. Dette viser hvor betydningsfullt det er å ha høy tillit til myndighetene, fastslår Ragnhild Alstad.

BEHOV FOR OPPGRADERINGER

DSB har god erfaring med krisescenarioene. Samtidig er det nødvendig å oppdatere de eksisterende og å utvikle nye.

- Vi får mange positive tilbakemeldinger om analysene våre. Samtidig blir vi spurt om de er godt nok kjent blant dem som har nytte av dem. I den fasen vi befinner oss i akkurat nå er det betimelig å stille spørsmål om vi kan gjøre mer for å

Ragnhild Alstad. Foto: NTF

få søkelyset rettet mot vårt analysearbeid. Dette er noe vi er bevisste på hele tiden. Nå ser vi fram til å forsette vårt konstruktive samarbeid med sektormyndighetene, sier seksjonssjef Ragnhild Aalstad.

SIVILFORSVARET:

- EN KAMP PÅ TO FRONTER

- Som en forsterkningsressurs måtte vi selvsagt holde hjulene i gang da viruset herjet som verst. Utfordringene var mange, men vi tok riktige grep. Våre mannskaper skal ha ros for sin innsats i en vanskelig tid, sier distriktssjef Jon Birger Berntsen i Oslo og Akershus sivilforsvarsdistrikt.

- Vi har høstet verdifull erfaring. Det kommer godt med i framtidige kriser, sier han.

AV JAN ERIK THORESEN

I de ulike faser av pandemien har Sivilforsvaret over det ganske land vist sin berettigelse gjennom ulike oppdrag fra så vel blålysetater som enkelte kommuner. At man har lykkes godt er ingen selvfølge. Å holde mannskapene friske var førsteprioritet, da det ble konstatert at landet sto overfor en usynlig fiende med et enormt skadepotensiale.

- Vi startet med å hurtigst alle våre mannskaper og innførte et strengt smittvernregime. For ikke å sette oss

selv ut av spill delte vi mannskapene inn i kohorter. Vi passet nøye på at de som hadde hjemmekontor måtte teste seg før de kom på jobb. Mannskapene fulgte dette til punkt og prikke og vi kunne opprettholde driften på det samme nivå som før pandemien, forklarer Jon Birger Berntsen.

VARIERTE OPPDRAG

- Det ble omgående etterspørsel etter våre tjenester. Det startet med rensing av ambulanser og vakthold på

Korona-hoteller. Så ble det behov for å ta imot reisende og påse at de ble testet. Etablering av teststasjoner der våre telt ble brukt på Ullevål og Aker sykehus, Legevakten og Bærum sykehus. Etter hvert som mangelen på helsepersonell til vaksinerings ble problematisk måtte vi avse de av mannskapene som var helsefagarbeidere til sykehusene. Vi ble også forespurt av Lillestrøm kommune om å utføre vaksinerings i Skedsmohallen, forteller distriktssjef Berntsen.

Ved Ørje tollsted. Foto: Østfold sivilforsvarsdistrikt

PLANLA STRATEGIEN

- Internt drøftet vi hvordan nedstengningen ville komme til å innvirke på folks adferd og vaner. En av våre oppgaver er å bistå politiet ved søk etter bortkomne personer. Ville hjemmekontor og nedstengte skoler og barnehager føre til mindre aktivitet i skog og mark eller vil friluftslivet foregå upåvirket? Ville det kunne bli flere eller færre skogbranner? Hvilke oppdrag ville utfordre oss mest? Slike spørsmål drøftet vi grundig og la planer for hvordan vi skulle kunne håndtere en rekke eventualiteter. Grilling, ulovlig bålbrekking, skjødesløshet ved bruk av sigaretter er gjerne opp-takten til mange store skogbranner,

men det forutsettes jo at det er folk i skogen. Vi var forberedt på alt, men det skulle heldigvis vise seg at vi opplevde en hverdag som ikke stakk seg ut i nevneverdig grad. Men det var ett unntak; det katastrofale leirskredet i Gjerdrum. Der la våre mannskaper ned en omfattende innsats i et godt samspill med politi og nødetater forteller Berntsen.

HAR LÆRT MYE

- Vår opplevelse av pandemien har utvilsomt styrket oss som forsterkningsressurs. Vi opplevde et godt samvirke med alle involverte. Jeg vil berømme det gode samarbeidet og evnen til å møte nye utfordringer

under svært traumatiske omstendigheter. Vi har vokst på det som etat og står utvilsomt bedre rustet når en ny pandemi måtte komme, for før eller senere vil det skje, sier distriktssjef Jon Birger Berntsen i Oslo og Akershus sivilforsvarsdistrikt.

Jon Birger Berntsen. Foto: Sivilforsvaret

«Sett under ett satt vi på en beredskap som i mange henseende var høyst relevant da Korona-viruset angrep samfunnet»

- UTFORDRINGENE GA GOD LÆRING

- Politiet er en samfunnskritisk viktig etat. Da Covid-vaksinen ble en realitet, hadde mange en forventning om at mannskapene skulle prioriteres i vaksinekøen. Det skjedde ikke. Men vi klarte likevel å løse våre oppgaver, takket være stor innsats av et samlet politi-Norge, sier leder av Politiets Fellesforbund, Unn Skatvold.

AV JAN ERIK THORESEN

- Som etat ble vi truffet av pandemien på en måte som skulle sette oss på store prøver. Politiets samfunnsoppdrag er mangfoldig, og krevende. Betegnelsen «blålysetat» tilsier at våre mannskaper til enhver tid skal være klare til å rykke ut når situasjo-

nen krever det. For å kunne oppføre en egnet beredskap er det i utgangspunktet en betingelse at mannskapene er friske og arbeidsføre. Å unngå smitte ble fra dag én en utfordring som krevde et strengt, internt smittvernregime. Vi fulgte

myndighetenes anbefalinger om at våre mannskaper skulle få vaksinen raskt så snart den forelå. Vi fryktet jo hva som kunne skje dersom alt for mange skulle bli syke samtidig. I ettertid kan man jo undres over hvorfor hverken politiet, helsearbeidere

Politiet samvirket bra med andre etater. Foto: Rogaland sivilforsvarsdistrikt

Unn Skatvold. Foto: NTF

eller lærere ikke ble tilgodesett med tidlig vaksinerings. Men slik var det, og det måtte vi forholde oss til, sier Unn Skatvold.

PÅ ET MINIMUM

- Beredskapen i norsk politi ligger på et minimum. Under normale omstendigheter holder det så vidt, men når ekstraordinære hendelser inntreffer vil vi vanskelig kunne løse oppgavene våre. Da vi ble beordret til omfattende vakthold på grenseovergangene til Sverige ble det bevilget midler til å opprette 400 midlertidige stillinger. Mange av dem som tjenestegjorde der var nyutdannede som var fornøyd med å få jobb. De opplevde kummerlige forhold, men klaget lite. Det dreiet seg om mangel på grunnleggende fasiliteter og lange vakter i

streng kulde. Vi opplevde en sterk lojalitet til politietaten, og ikke minst til samfunnet som sådan, sier Unn Skatvold.

GODT SAMVIRKE

Under pandemien samarbeidet politiet med andre etater i et sektorovergripende samvirke.

- Politiet er vant til å møte folk i ulike settinger. Jeg vil si at det var et godt samhold, god situasjonsforståelse og vilje til å løse oppgavene på en tjenlig måte. Underveis i pandemien så helsemyndighetene seg nødt til å endre regelverket for smitteverntiltak flere ganger. At befolkningen i så stor grad fulgte reglene er et sunnhetstegn for landet. Takket være en høy tillit til politikere og myndighetsorganer kom Norge godt ut av Covid-krisen, fastslår lederen i Politiets Fellesforbund.

VEIEN VIDERE

- Generelt sett vil jeg si at de utfordringer vi møtte under pandemien, ga oss god læring. Nå er det viktig å ta med seg erfaringene inn i totalberedskapen. Selv om mye fungerte bra er det forbedringspunkter, eksempelvis kommunikasjon. Samlet sett vil pandemien i ettertid nødvendigvis tvinge fram et økende fokus på norsk politi, understreker forbundsleder Unn Skatvold.

«Mangelen på grunnleggende fasiliteter. Lange vakter i streng kulde. Vi opplevde en sterk lojalitet til politietaten og til samfunnet som helhet»

Elisabeth Gifstad Michelsen. Foto: FHS

Stor HV-innsats

Overalt – Alltid.

Heimevernet levde så absolutt opp til sitt slagord under pandemien.

AV JAN ERIK THORESEN

Med utgangspunkt i sine 40.000 soldater fordelt på 11 HV-distrikter og 12-HV-områder, skulle Heimevernet komme til å spille en sentral og viktig rolle under samfunnets kamp mot pandemien. Blant HVs mange oppgaver står totalforsvarssamarbeid regionalt og lokalt. Det samme gjelder å yte bistand til sivile myndigheter. Kommunene meldte tidlig sitt behov for assistanse til Forsvarets overkommando (FOH) i tilknytning til å gjennomføre grensekontroller. Forsvarets Sanitet (FSAN) utarbeidet egen smittevernveileder for at HV skulle kunne utføre sine oppdrag, som etter hvert skulle omfatte 17 kommuner. Internt i Forsvaret ble det satt i gang vaksinerings av egne ansatte. Reisevirksomheten ble redusert og det ble iverksatt spesielle tiltak for å gjennomføre rekruttskolene.

Som en sentral instans innen totalforsvaret samarbeidet HV med politiet. Sivilforsvaret og frivillige organisasjoner. Tilbakemeldingene viser at det har vært et godt samvirke. HV har vist sin berettigelse under pandemien.

– VI TRENGER EVNE TIL Å IMPROVISERE

- «Beredskap er viktig og nødvendig, men ikke tilstrekkelig. Under en pandemi er det nødvendig å improvisere på basis av løpende erfaringer», sier overlege og professor ved Folkehelseinstituttet, Preben Aavitsland.

- «Vi trenger et bedre kunnskapssystem, altså ordninger som sikrer nær sanntidsinformasjon om epidemiens utvikling og om nytte og ulemper ved tiltak», sier han.

AV JAN ERIK THORESEN

I kampen mot pandemien har Preben Aavitsland spilt en sentral og tydelig rolle som formidler av faglig informasjon til en befolkning som næret stor frykt for å bli smittet. I utgangspunktet er han klar på at helsemyndighetene kunne vært bedre forberedt.

- Det norske samfunnet er ganske robust. Vi har en opplyst befolkning, god helsetjeneste, god infrastruktur og penger på bok. Men på noen viktige områder synes jeg vi var dårlig forberedt. Hva helsevesenet angår var det for dårlig beredskap for å skalere opp testing. Derfor måtte vi i mange uker på våren 2020 rasjonere testingen. Dermed fant vi ikke de smittede slik at vi kunne isolere og telle dem. Denne situasjonen var hemmende og vi famlet litt i blinde. Videre var det for dårlige lagre av personlig beskyttelsesutstyr for helsepersonellet, så som hansker, munnbind, frakker og visir. Lagrene ble raskt tomme, og det måtte improviseres for å skaffe mer. Dette gikk ut over helsepersonellet, som noen ganger måtte gå ube-

skyttet på jobb. Og så var det begrenset kapasitet i landets intensivavdelinger. Denne kapasiteten er avgjørende ved en slik epidemi som dette. Det viste seg fort at mye annet ved sykehusene stoppet opp da senene ble fylt med korona-smittede pasienter. Det var mangelfulle systemer for å vurdere bivirkninger av tiltak før de ble iverksatt og for å måle og rapportere om disse bivirkninger underveis. Vi må også erkjenne at det var uavklarte roller mellom etater og departementer. Dermed måtte mye tid brukes på avklaringer,» forklarer Preben Aavitsland.

VIKTIG MED TIDLIG STYRING

- I kampen mot pandemien var det avgjørende at regjeringen tidlig tok styringen og baserte sin håndtering på stadig oppdaterte risikovurderinger. Siden januar 2020 har Folkehelseinstituttet bidratt med en ukentlig situasjonsrapport og en månedlig risikovurdering i tillegg til å ha besvart nærmere 700 konkrete oppdrag

Preben Aavitsland. Foto: FHI

fra Helse- og omsorgsdepartementet. Helsedirektoratet har også bidratt med vurderinger av kapasitet i helse-tjenesten. Dermed har Regjeringen hatt et viktig våpen i kampen mot

**«Folk var livredde for Korona-viruset,
enten for å bli smittet selv eller for å smitte familien.
For mange var nok frykten overdrevet, viruset var
aldri særlig farlig for barn og unge voksne»**

viruset; en faglig basis for håndteringen. La meg også peke på betydningen av at hensynet til barna ble løftet tidlig fram. Dermed slapp vi etter våren 2020 de skolestegningene som har rammet barn i mange andre land. Vi fikk i det hele tatt mye på plass underveis, men dette arbeidet må fortsette,» understreker Aavitsland.

EN STOR DUGNAD

Pandemien har vist at befolkningen har stor tillit til myndighetene. Dette har bidratt til at krisen har vært håndtert godt. Aavitsland tror det er flere grunner til det.»

- Folk var livredde for Koronaviruset, enten for å bli smittet selv eller for å smitte familien. For mange var nok frykten overdrevet, viruset var aldri særlig farlig for barn og unge voksne. Vi klarte ikke godt nok å formidle at alle kunne bli smittet, men bare de eldre og kronisk syke var i stor fare for alvorlig sykdom. For det andre fulgte folk regler og påbud og lot seg vaksinere. Det er nesten litt urovekkende hvor lite diskusjon det var om tiltakene i perioder. Den har først kommet i det siste halvåret. Det ble en interessant debatt etter hvert. Og så fikk næringslivet ganske gode kompensasjonsordninger og kunne stenge ned i perioder, noe som utvilsomt var av avgjørende betydning, fastslår Preben Aavitsland.

MÅ TREKKE LÆRDOM

Han mener det er for tidlig med en endelig oppsummering av hva pandemien har lært oss.

- Vi må bruke de neste månedene på en grundig evaluering, men vil likevel peke på to viktige lærdommer, nemlig at beredskap er viktig og nødvendig, men ikke tilstrekkelig. Vi trenger evne til å improvisere og endre på måtene vi jobber underveis ut fra erfaringene. Kommunene har vist stor omstillingsevne og robusthet. Det er kommunene som har håndtert denne pandemien og opprettet ekstra tjenester som teststasjon, smittesporingsteam og vaksinasjonssenter. Mange yrkesgrupper har bidratt, men jeg vil særlig fremheve kommuneoverlegene som har hatt et stort an-

svar for å analysere situasjonen og gi råd om lokale tiltak. I tillegg har frivillige organisasjoner bidratt, for eksempel på vaksinasjonssentrene. Vi trenger et bedre kunnskapssystem, altså ordninger som sikrer nær samtidinformasjon om epidemiens utvikling og om nytte og ulempe ved tiltak, sier Preben Aavitsland.

EN NY SMITTSOM VARIANT?

- Det er det hele tiden en fare for. Skal den overta må den ha større spredningsevne, enten fordi den smitter lettere eller fordi den bryr seg mindre

om folks immunitet. Det interessante spørsmålet er imidlertid hvor alvorlig sykdom den nye varianten gir. Er en ny variant mye verre, har vi et problem. Da må vi eventuelt til med mer vaksiner, mer testing og kanskje råd og regler for atferdsendring. Men siden hele befolkningen har en grunnimmunitet er det lite sannsynlig at en ny variant vil gi alvorlig sykdom. Vi arbeider nå med normalisering, men samtidig med forbedring av beredskapen slik at vi er klare til å håndtere en ny variant eller en helt ny pandemi, opplyser Aavitsland

Munnbind ble en naturlig del av dagliglivet. Foto: Pixabay

Foto: Pixabay

NÆRINGSLIVET:

VANT TIL Å HÅNDTERE RISIKO

- Å være omstillingsdyktig er en nødvendighet for alle våre virksomheter. Er du ikke det er du «out of business». De utfordringer pandemien skapte ble møtt med besluttsomhet og troen på evnen til å påvirke sårbarheter, sier direktør Odin Johannessen i Næringslivets Sikkerhetsråd (NSR).

- Det er i fellesskapet vi finner trygghet, sier han.

AV JAN ERIK THORESEN

Da det viste seg at Norge sto overfor en pandemi, så var det noe nytt og uventet for alle samfunnsarenaer. Også for næringslivet. Odin Johannessen forteller at man begynte å snakke om det så tidlig som i desember 2019. Noen virksomheter med forretningsinteresser i Kina, kunne fortelle at et svært smittomt virus, som man ikke hadde noe botemiddel mot, var oppdaget i byen Wuhan og at man fryktet at dette ville kunne spre seg langt utover landets grenser. I januar ble det klart at dette ville bli en stor utfordring for alle land, også Norge. Onsdag 26. januar 2020 ble det første tilfellet av

COVID-19 registrert her i landet. Det markerte starten på det som skulle vise seg å bli den største krisen i Norge siden andre verdenskrig.

- Vi snudde oss raskt og så konsekvensene i Kina. Reaksjonen blant våre medlemmer speilet reaksjonene i samfunnet for øvrig. Det viste seg at en lang rekke virksomheter tilsynelatende var uforberedt på det som skulle komme. Pandemi er ett av DSBs krisescenarioer som ble lansert i 2019. Således kan vi si at COVID-19 var en varslet krise. DSB har utvilsomt gjort et godt og grundig arbeid med aktuelle krisescena-

rier, men dessverre er det grunn til å spørre seg hva myndighetene kunne gjort bedre for å sikre at disse i større grad ble implementert i virksomhetenes beredskapsplaner, sier direktør Johannessen.

RAMMET HARDT, MEN ULIKT

- «Beredskapsundersøkelsen 2021», i regi av Næringslivets Sikkerhetsråd, viser i hvilken grad små og mellomstore virksomheter var forberedt da pandemien slo til. Før vi ble rammet av COVID-19 var det mest vanlig å ha beredskapsplaner for bortfall av strøm og elektronisk kommunikasjon. Bare

9 prosent oppga at de hadde planer for en pandemi.

-Det kan fastslås at pandemien har skapt mange, og til dels alvorlige utfordringer for næringslivet. Krisen har også belyst verdien av å være forberedt og ha beredskapsplanene klare. De som har utarbeidet slike planer sto bedre rustet til å håndtere utfordringene. 37 prosent av virksomhetene rapporterer om redusert drift under pandemien. Samtidig er det 21 prosent som rapporterer økt drift. Når det gjelder bransjer oppgir hele 65 prosent av virksomhetene innen overnatting og servering om redusert drift, mens det innen bygg og anlegg er like stor andel som har økt drift som redusert drift, forklarer Johannessen.

KONTAKT MED MYNDIGHETENE

NSR-undersøkelsen viser at 35 prosent av respondentene har hatt direkte dialog med offentlige myndigheter under pandemien. Kontakten har for det meste dreiet seg om driftsmessige utfordringer som permitteringer, smitteverntiltak og den økonomi virksomhetene har stått i. Spørsmål om omlegging av produksjon og krisehåndtering ble også drøftet. Det er høyere andel bedrifter innen overnatting/servering som har vært i direkte dialog med offentlige virksomheter om krisehåndtering enn bedrifter i alle andre bransjer. Det er også i overnatting/servering vi finner høyest andel som har hatt dialog i forbindelse med bemanningsutfordringer og økonomisk kompensasjon.

STOR PÅGANG TIL NHO OG VIRKE

Kommunikasjonsdirektør Christian Chramer forteller at både NHO og Virke har hatt stor pågang på den krisetelefonen som ble etablert.

-Etter at vi hadde satt krisestaben den 28. februar i 2020, merket vi straks informasjonsbehovet for våre medlemmer. I tillegg til et stort antall enkelthenvelser gjennomførte vi 20 digitale medlemsmøter. Spørsmålene dreide seg om hvordan man best kunne lede ansatte som

hadde hjemmekontor, tolkning av ulike regler rundt smittevern og hvordan virksomheter best kunne håndtere spesielle utfordringer. Vår koronatelefon var døgnåpent i kampen mot viruset. Nå dreier spørsmålene seg mer i retning av krigen i Ukraina og hvordan den enkelte virksomhet best kan håndtere de utfordringer dette førte med seg, opplyser Christian Chramer.

Direktør Odin Johannessen. Foto: NSR

HVA NÅ?

- Da samfunnet stengte ned og det blant annet ble påbud om hjemmekontor kunne våre virksomheter bruke de muligheter teknologien gir oss på en effektiv måte, generelt sett. Ved å være på nett kunne mange funksjoner holde fram, Webinarer erstattet fysiske konferanser og digitale møter utgjorde en effektiv erstatning. Pandemien ligger nå snart bak oss. Blant mange hersker krisetrettheten, og lettelsen over å komme ut av tunellen er betydelig. I en slik fase er det viktig at vi ikke taper et viktig perspektiv av syne. En stor krise kan ramme oss igjen. Det er derfor maktpåliggende at vi bruker pandemierfaringene til å lære, ikke fordi vi nødvendigvis tror at den samme krisen kommer i reprise, men fordi andre typer kriser vil kunne åpne liknende utfordringer. Nøkelen ligger i et systematisk sikkerhets- og beredskapsarbeid. Vi må vurdere risiko, planlegge effektive tiltak og øve på krisehåndtering. Da står vi tryggere, både som virksomhet, og samfunn, sier direktør Odin Johannessen.

Usannheter sprer seg raskt

Sosiale medier har lenge vært formidlere av opplysninger som ikke er basert på fakta. Sagt på en annen måte: Usannheter spres raskere enn noensinne. Meningspåstand som ikke er faktabaserte, konspirasjonsteorier uten forankring i virkeligheten og alternative virkelighetsbeskrivelser bidrar til å undergrave sannheten.

Faktisk.no er medias egen fakta sjekk av tvilsomme opplysninger. I et foredrag på «Totalforsvarskonferansen 2022» orienterte ansv. redaktør Kristoffer Egeberg om arbeidet med å avdekke usanne opplysninger i media. I forbindelse med pandemien har vaksinemotstandere lansert en rekke konspirasjonsteorier. I Norge har dette imidlertid vært lite utbredt. Sett under ett mener Egeberg at befolkningens høye tillit til politikere og fagmyndigheter har bidratt til langt på vei å holde fokus på fakta. Egeberg mener at norske medier har opptrådt både forsvarlig og etterrettelig under pandemien.

Om å videresende tvilsomme meldinger lyder Egebergs råd: «Venner lar ikke venner tro på usannheter».

Foto: Faktisk.no

– VI MÅ TA NÆRHETEN TILBAKE

– Vi har kommet på det aller viktigste, nemlig på nærheten og et lokalt forankret politi, sa avtroppende leder for Politiets fellesforbund, Sigve Bolstad, under en debatt i regi av Lokalsamfunnsforeningen og Fagforbundet. På konferansen deltok blant andre statsråd Trygve Slagsvold Vedum (Sp) og stortingsrepresentant Nils Kristian Sandtrøen (Ap), leder av Fagforbundet Mette Nord, og den danske innenriksministeren Kåre Dybwad Bek. Sistnevnte holdt foredrag om den danske nærhetsreformen. Danskene har opprettet 20 nye nærpolitistasjoner med 110 ekstra lokale betjenter.

– Vi i Norge ligger 10 år etter, mente Bolstad, som ivret for den lokale forankringen som skaper den tilliten som skapes ansikt til ansikt. Han trakk for øvrig fram flere positive sider ved den norske politireformen..

– Vi har fått en bedre spisset beredskap med et beredskapssenter, flere politihelikoptre og bedre kvalitet i etterforskning og sivile oppgaver. Men vi har bommet på nærheten, påpekte Bolstad i sitt foredrag.

TRENGER FLERE HUNDRE NØDNETT-TERMINALER

Nær halvparten av de frivillige i Norge mangler tilgang til Nødnett. En av dem er Norsk Radio Relæ Liga (NRRL) som har et prekært behov for flere hundre terminaler for å kunne yte den tjenesten de ønsker. På sin hjemmeside opplyser NRRL at medlemsorganisasjonene i FORF (Frivillige Organisasjoners Redningsfaglige Forum) i vår ble tilgodesett med en gave på 54 millioner kroner. De avsatte midler skulle dekke innkjøp av 1400 terminaler. Dette dekker det prekære behovet, men det reelle behovet er langt større. For NRRL alene utgjør behovet 250 håndterminaler og 70 gatewayer, med tilhørende utstyr.

NRRL opplyser videre at medlemsorganisasjonen FORF ikke har økonomisk rom til å dekke abonnementskostnadene for egne terminaler. «Inntil Staten tar ansvar for abonnementene blir midlene fra Gjensidigestiftelsen stående ubrukt, og de frivillige organisasjonene mangler fortsatt tilgangen de trenger til Nødnett», skriver NRRL.

FLERE DØR I ARBEIDSULYKKER

– Antall arbeidskadedødsfall har de siste årene ligget på et historisk lavt nivå, men vi ser dessverre en tendens til at det øker nå, sier direktør Trude Vollheim i Arbeidstilsynet. Tallene viser 31 arbeidskadedødsfall i det landbaserede arbeidslivet i 2021 mot 28 i 2020. I et intervju på hjemmesiden til Næringslivets sikkerhetsorganisasjon (NSO) sier direktør Vollheim at ulykker på arbeidsplasser kan og skal forebygges.

– Det systematiske arbeidsmiljøarbeidet er en sentral forutsetning for å lykkes med dette. Det skal være trygt å gå på jobb i Norge, understreker Vollheim.

Det er fire næringer som, historisk sett, peker seg ut med flest arbeidskadedødsfall. Disse er bygg- og anleggsvirksomhet (9 dødsfall), transport- og lagring (7 dødsfall), industri (6 dødsfall) og jordbruk (5 dødsfall). 27 av 311 arbeidskadedødsfall skjedde i disse næringene i 2021.

Arbeidsulykker kan få alvorlige konsekvenser. Foto: Terje Pedersen / NTB

DEBATT OM FRAMTIDENS FORSVAR

I regi av «Oppropsgruppen», som består av 13 frivillige organisasjoner, blant dem Norsk TotalforsvarsForum, ble det den 3. februar arrangert en debattkonferanse under tittelen «Framtidens Forsvar». Konferansen ble innledet av lederen for Forsvarskommisjonen, Knut Storberget. Både daværende statsråd, Odd R. Enoksen og sentrale politikere fra Stortinget deltok. Hensikten med konferansen var å sette søkelyset på de ambisjoner som ligger i den nye regjeringens plattform om økt satsing på et troverdig forsvar, samtidig som den sikkerhetspolitiske situasjonen er vanskeligere enn på lenge.

Debatten, som også var streamet, ble fulgt av svært mange. De 13 organisasjonene representerer til sammen flere hundretusen medlemmer, og slike arrangementer skaper gode gjennomslag. Ikke minst ble den nyetablerte Forsvarskommisjonen gjenstand for stor oppmerksomhet.

Forsvaret øver. Foto: FMS

NØDPLAKAT FOR DIGITALE ANGREP

Næringslivets Sikkerhetsråd (NSR) har laget en Nødplakat for digitale angrep med nyttig informasjon.

– Mange bedrifter lurer på hvor de kan ringe etter hjelp når et angrep rammer. På plakaten er det oppført døgnåpne telefonnummer til Politiets nasjonale cyberkriminalitetscenter (NCS), Nasjonalt Cybersikkerhetssenter (NCSC) og hendelsehåndteringsleverandører som er godkjent etter NSMs kvalitetskrav. Nødplakaten er ment å kunne inngå i bedriftens beredskapsplan. NSR understreker betydningen av å varsle myndighetene på et tidlig stadium dersom man er utsatt for, eller mistenker at man er utsatt for, et dataangrep.

– NSO ser med økende bekymring på det økende antall angrep på ulike virksomheter. Vi vet at det er langt flere enn dem som står fram i media som rammes. En slik Nødplakat er et godt tilpasset og konkret verktøy som må inn i virksomhetens beredskapsplan. Risikoanalysene må inneholde vurderinger av hvilke konsekvenser digitale angrep på virksomheten kan få. Industriverket skal være en effektiv beredskap, uansett årsak, fastslår direktør Knut Oscar Gilje i NSO.

NEGOTIA BIDRAR TIL RØDE KORS

På hjemmesiden til Negotia opplyses det at organisasjonen donerer 30.000 kroner til Røde Kors humanitære bistand i Ukraina.

– Vi står i solidaritet med det ukrainske folks lidelser i denne mørke tiden. På vegne av våre medlemmer har Negotia derfor bidratt med 30.000 kroner til Rød Kors' humanitære bistand i Ukraina, opplyser forbundsleder Monica A. Paulsen.

– Det er viktig at fagbevegelsen her i Norge og internasjonalt viser sin støtte til det krigsherjede landet, både gjennom ord og handling. Pengene vil bli brukt til viktig nødhjelp som førstehjelp, mat, vann og varme klær, sier Olav Aasland, tillitsvalgt for Negotia i Røde Kors.

Sammen med YS og de andre fagforbundene har Negotia vedtatt en støtteerklæring til ukrainernes frihetskamp. Hovedstyret har bevilget 300.000 kroner til ITUC (International Trade Union Confederation) internasjonale solidaritetsfond for Ukraina.

NTFs årsmøte VIKTIG RESOLUSJONER

NTFs Årsmøte 2022 ble avholdt søndag 21. mars i Oslo Militære Samfund. Styreleder Signe Øye, som enstemmig ble valgt som ordstyrer kunne konstatere at årsberetning og årsregnskap for 2021 ble enstemmig vedtatt. Det samme gjaldt arbeidsplanen for 2022/23 og rammebudsjetten fra tilsvarende periode.

På bakgrunn av pandemien og krigen i Ukraina ble det enstemmig besluttet å fremme tre resolusjoner; en om medisinsk beredskap, en om matberedskap og en om styrking av Heimevernet.

AKTUELT LEKSIKON

Folk og Forsvar driver aktiv møtevirksomhet på videregående skoler over hele landet, men tilbyr også kurs for andre interesserte. Blant de mange tilbud finnes et «Sikkerhetspolitisk leksikon», som ligger ute på www.Folkogforsvar.no. I disse tider kan det være nyttig lesning for mange. På organisasjonens hjemmeside finner en full oversikt over alle aktuelle temaer.

Foto: Privat

William Richard Sætren er rådgiver i NATOs standardiseringskontor og ansatt i Forsvarsstaben. Han er kommunikasjonsleddet mellom NATO og forsvarssektoren med et sterkt engasjement rundt kjernevåpenpolitikk.

– Jeg er svært interessert i grensesnittet mellom totalforsvaret og NATOs standardisering, som jo er grunnlaget for at de allierte kan stå sammen i krise og krig, sier han.

AV JAN ERIK THORESEN

- DET ER GRUNN TIL BEKYMRING

William Richard Sætren er født og oppvokst i Bergen. Som 19-åring flyttet han til USA der han tok en Bachelor på University of Arizona i statsvitenskap og journalistikk. Sætren sier selv at dette var en nyttig kombinasjon, da det satte ham i stand til å kunne skrive om komplekse temaer på en kort og konsis måte. Deretter tok han sin mastergrad på American University i Washington DC i sammenhengende politikk.

– Jeg fokuserte på det russiske politiske systemet, som ga meg en innsikt under den kalde krigen. Kjernefysiske våpen spilte jo en viktig rolle i den perioden. Dette ledet til at jeg startet min karriere innenfor kjernevåpenpolitikk. Etter masteren min jobbet jeg for en rekke tenketanker og organisasjoner som forsker og rådgiver. Etter 13 år i USA returnerte jeg til Norge og har siden jobbet i Forsvarsstaben, forteller Sætren.

UTSTYR, RUTINER OG DOKTRINER

Ikke alle er klar over betydningen av de standardiseringsavtaler NATO-landene, og da selvsagt også Norge, har inngått i fellesskap.

– At NATO-landene kan brukes standardisert, det vil si det samme som kompatibelt eller interoperabelt utstyr, rutiner og doktriner. Det gjør det mulig å levere våpen og ammunisjon som passer alle NATO-land. Et godt eksempel på det er den 5.556 mm patronen som brukes i alle riflene til NATOs medlemmer. I praksis innebærer det at eksempelvis Polen kan forsyne norske tropper i Litauen, om de er gått tomme for ammunisjon. Jeg representerer også Norge i NATOs Standardization Management Group, der jeg bidrar til at norske interesser blir ivaretatt innenfor NATOs standardiseringsdomenet, forklarer Sætren.

All kommunikasjonen mellom

Norge og NATOs Standardization Office går via Forsvarsstaben. Det er det norske NATO standardiseringskontoret som har det daglige ansvaret for dette.

– Systemer er lagt opp slik at vi går gjennom arkivtjenesten før det kommer til oss. Dette er et dårlig system som fører til treghet og at ting kan glippe. Forsvarsstaben må bli bedre på kommunikasjon ut til forsvarssektoren. Vi har for få personer til å jobbe med tunge, manuelle systemer, påpeker Sætren.

UKRAINA – EN TRAGEDIE

Det er nærliggende å komme inn på dagens debatt om krigen i Ukraina.

– Utrolig tragisk. For det ukrainske folk dreier det seg om en menneskelig katastrofe. Og så synes jeg det er forstemmende å registrere at russerne sender tusenvis av egne soldater helt uforberedt på hva de møter til fronten for å dø. Det som avdekkes av krigs-

forbrytelser, må russiske militære og politiske ledere stå til ansvar for. Jeg har ingen betenkeligheter med å kalle Putin en krigsforbryter. Selve krigen ser jeg ingen positive utfall på. Det er null sannsynlighet for at Russland kan vinne på noen som helst politisk eller militær måte. Historien har vist at okkupantmakten alltid taper. Se på USA i Vietnam, russerne i Afghanistan og NATO samme sted. Det er egentlig bare et spørsmål om tid og hvor mange mennesker som må dø og lide før Putin skjønner at krigen var tapt i det øyeblikk russiske tropper krysset grensen inn i Ukraina, sier William Richard Sætren.

TOTALFORSVAR OG ATOMKRIG

– Jeg er veldig opptatt av grensesnittet mellom totalforsvaret og NATOs standardisering. At medlemslandene har det som skal til for å kunne kjempe sammen i krise og krig, innebærer at Norge vil være sikret hjelp den dagen landet eventuelt står overfor en militært overlegen fiende. Russernes aggressive språkbruk og rasling med atomtrusler er ikke av ny dato. En krig med kjernefysiske våpen vil kunne innebære slutten på alt. Det skal mye til at noen våger å trykke på knappen. Den som eventuelt starter vil umid-

delbart få svar på tiltale, antagelig med renters rente. I løpet av kort tid vil en slik krise eskalere. Satt på spissen, vil det være over og ut for en organisert menneskesivilisasjon. Da er det ingen hjelp å få. Jeg mener det er meningsløst å legge planer og bruke midler på tilfluktsrom. Det blir som å forsøke å stoppe blødningen av et amputert ben med et plaster. Det hjelper bare ikke. Bruk heller midlene på å sørge for at våpnene gradvis elimineres og at trusselen reduseres. Det er det eneste effektive tiltaket, sier rådgiver William Richard Sætren i Forsvarsstaben.

«Det er null sannsynlighet for at Russland kan vinne på noen som helst måte, verken politisk eller militært. Historien har vist at okkupant makten alltid taper»

USAs president, Joe Biden, i samtale med NATOs generalsekretær Jens Stoltenberg. Foto: NATO

gjesteskribenten: Knut H. Hamre

Knut Helge Hamre har bred forsvarsfaglig utdannelse fra Norge, USA og England. Han har bl.a. vært forsvarsattache til Storbritannia og Irland, Director of Staff for ISAF – hovedkvarteret i Afghanistan og MA til forsvarsjef Eirik Kristoffersen.

Forsvarsvilje er mer enn kampvilje

Vi har opplevd et noe overraskende, men gledelig samhold i Europa og Vesten. Tyskland har gjort helomvending i sin utenriks- og forsvarspolitik, Sverige og Finland velger tydelig side og gjør nå store grep rundt forsvar og sikkerhet. I skrivende stund ser det ut til å gå mot NATO-medlemskap. Mange europeiske land som i utgangspunktet er økonomisk ganske svake, bidrar nå til de sanksjoner som samtidig vil gå sterkt ut over deres egen økonomi og samfunnstjenester.

Det er foreløpig klart politisk uttalt at NATO ikke må trekkes inn i denne krigen, og det balanseres hårfint for at det ikke skal skje. Et NATO i krig mot Russland vil i seg selv være en ulykke og en katastrofe - mye står på spill.

Krigen i Ukraina handler ikke bare om Ukraina. Den handler også om oss selv, om kampen for våre verdier og kampen for demokratiet. Derfor utkjemper Ukraina vår krig. Kampen som føres i Ukraina kan være over på kort eller lang tid, og den dagen krigen er over, vil utfallet ha avgjørende betydning for den videre utviklingen i Europa og på den internasjonale arena.

Våpenhjelpen har foreløpig vært beskjeden i forhold til hva et rikt land som Norge naturlig bør bidra med. Norge har bidratt med panservernraketter av typen M-72, Mistralmissiler og annet militært utstyr som hjelmer og beskyttelsesvester, i tillegg til humanitær hjelp. Bidraget på 400 millioner som i april ble gitt til det britiske våpenfondet som administreres av Storbritannia synes vi fortsatt er svært beskjedent.

Det haster derfor å få hjelpen frem, og få avsluttet krigen i Ukraina. Faller Ukraina, faller også flere av de verdier vi selv og tidligere generasjoner har kjempet for. Det er en kamp for menneskerettigheter, demokrati, frihet og selvstendighet. Det er en kamp for *alt vi har - og alt vi er*.

Den ukrainske motstandsevnen og -viljen har imponert, og den manglende russiske fremgangen har forbauset. Det er for tidlig å si hva som svikter i de russiske styrkene. Det kan skyldes dårlig planlegging, svak ledelse på bakken, uventet motstand, ineffektiv logistikk, manglende motiva-

sjon, evne til å utføre såkalte fellesoperasjoner, eller servile rådgivere rundt Putin.

Putin har i årevis vist at han både har viljen til å *true* med bruk, og *faktisk bruke* militær makt, for å nå sine politiske mål. De svakhetene vi aner i Ukraina må ikke forlede oss til å konkludere med at Russland ikke har *evne* og *kapasitet*, altså at vi undervurderer Russlands potensielle slagkraft i utviklingen av vårt eget forsvar og sivile beredskap. Og Russland er fortsatt en stor atomvåpenmakt, hvor de er desidert størst på de ikke-strategiske taktiske atomvåpenene.

Regjeringen styrker nå forsvar og sivil beredskap med 3,5 mrd i inneværende år. Dette er en «krisepakke» som skal gå til økt tilstedeværelse og overvåking i nord – også til Politiet, til å styrke alliert mottaksapparat, til økt aktivitet og trening i Forsvaret og til å foreta innkjøp og styrke lagerbeholdninger av ammunisjon, materiell og reservedeler. I tillegg skal DSB finne en løsning for digital varsling av befolkningen.

Dette er gode tiltak på kort sikt, og her trengs ikke ytterligere politisk detaljstyring. Etatslederne må gis rom til å finne de konkrete områdene hvor de ekstra midlene kan omsettes og bidra til reell økt effekt; økt beredskap, bedret evne til varsling, økt utholdenhet og enda bedre situasjonsbilde - særlig i nord.

Men *forsvarsvilje er mer enn kampvilje*. På samme måte som alle våre beredskapsorganisasjoner trenger mer enn *innsatsvilje*. Vel så viktig er *vilje til langsiktig satsing* på forsvar og beredskap. Dette må settes fart i og gis prioritet. Det er slik at beredskap koster mye for noe vi helst vil unngå å få bruk for. Det gir lite politisk uttelling, men Norges Forsvarsforening forventer en utvikling som svarer til en sterkt forverret sikkerhetspolitisk situasjon.

Og viktigst; økte ambisjoner er bra, men de må følges opp og ta høyde for å finansiere både investeringer, implementering, den langsiktige driften og lagerhold av en rekke nødvendighetsvarer til både forsvar og sivil beredskap.

«Det er en kamp for alt vi har – og alt vi er»

NTF er et samarbeids- og interesseorgan for organisasjoner som er opptatt av samfunnsikkerhet og beredskap med utgangspunkt i totalforsvarskonseptet:

MILITÆRT KVINNELIG NETTVERK

NEGOTIA

NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND (K&F)

NORGES LOTTEFORBUND (NLF)

NORSK OLJEVERNFORENING FOR OPERATØRSELSKAP (NOFO)

PARAT FORSVAR

FOLK OG FORSVAR

NORGES FORSVARSFORENING (NFF)

NORGES MILITÆRE KAMERATFORENINGERS FORBUND (NMKF)

NORSK RADIO RELÆ LIGA (NRRL)

NORSK SENTER FOR INFORMASJONSSIKRING (NORSIS)

NÆRINGSLIVETS SIKKERHETSORGANISASJON (NSO)

POLITIETS FELLESEFORBUND (PF)

VESTLAND SIVILFORSVARSFORENING (VSFF)

H.M. DRONNING
SONJA ER NTFS
ÆRESPRESIDENT

PRINSESSE ASTRID
FRU FERNER ER NTFS
HØYE BESKYTTER

STYRET

LEDER

Signe Øye

signe.oye@online.no

NESTLEDER

Patricia Flakstad

patflak7@gmail.com

MEDLEMMER

Randi Støre Gjerde (K&F)

randi@kvinnerogfamilie.no

Synnøve Lohne-Knudsen (NEGOTIA)

synnove.lohne-knudsen@negotia.no

Kåre-Ludwig Jørgensen (NOFO)

klj@nofo.no

Kristin Lund

krislu@online.no

Wenche Rolstad

wrwenche@gmail.com

SEKRETARIATET

DAGLIG LEDER

Hanne Guro Garder

hanne.garder@totalforsvar.no

SEKRETARIATSMEDARBEIDER

Hilde Andrea Johansson

hilde.johansson@totalforsvar.no

REDAKTØR

Jan Erik Thoresen

redaksjon@totalforsvar.no

FYLKESKONTAKTER

AGDER ØST (Aust-Agder)

Gro Jareid

976 34 035

ghj.eid@gmail.com

AGDER VEST (Vest-Agder)

Vera Ringdal Folkvord

915 81 675

verafolkvord@gmail.com

INNLANDET (Hedmark)

Grete Nordbæk

970 61 089

greno10@gmail.com

INNLANDET (Oppland)

Wenche Rolstad

402 44 896

wrwenche@gmail.com

MØRE OG ROMSDAL

Anne-Lise Johnsen

412 48 664

anne.johnsen@
hustadvikamenighet.no

NORDLAND

Robert Krogh

911 64 482

robert.krogh13@gmail.com

OSLO VIKEN (Akershus)

Jeanette Juul Jensen

485 00 273

NTF.Jeanette@gmail.com

ROGALAND

Wenche Meinich-Bache

901 90 390

wenchemeinich@icloud.com

TROMS OG FINNMARK

(Troms)

Arne Nik Karlstad

970 09 214

anikol-k@online.no

TRØNDELAG

Beate Syrstad

984 38 040

be.ates@hotmail.com

VESTFOLD OG TELEMAR

(Telemark)

Åsne Fjeld

971 18 822

aasnefjeld@gmail.com

VESTFOLD OG TELEMAR

(Vestfold)

Marit Haslestad

907 77 106

marit.haslestad@live.no

VESTLAND (Hordaland)

Bjarnhild Hodneland

928 93 155

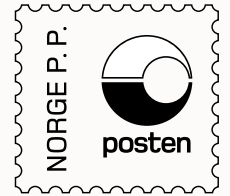
bj.hodneland@gmail.com

VIKEN (Østfold)

Nina C R Solvi

926 67 111

ninasol1@online.no

DIGITAL TEKNOLOGI:

ROBOTER, DRONER OG AUTONOME SYSTEMER – MISTER VI KONTROLLEN?

Forskere ved Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) stiller spørsmål om hva konsekvensene kan bli for samfunnssikkerheten.

En uskyldig aktivitet, men alvorlig nok for entusiaster. Foto: PEXELS

Bruk av digital teknologi og kunstig intelligens gir både muligheter og utfordringer for samfunnssikkerheten og militær aktivitet. Håpet er at slik framvoksende teknologi skal gjøre oss tryggere og at militære operasjoner kan gjennomføres mer effektivt, og at beslutninger blir tatt mer presist. Frykten er at mangel på menneskelig kontroll kan føre til nye, ukjente utfordringer, mer skade og undergrave enkelte av de verdier som skal beskyttes.

FRYKTER KONSEKVENSENE

Kjersti Fjørtoft, Bjørn Erik Marthinsen, Norunn Kosberg, Marianne Stormo, May Thorseth, Gudmund Waaler og Mathea Slåtholm Sagdal er alle representanter i Etisk Råd for Forsvarsektoren. I et debattinnlegg i Forsvarets

Forum uttrykker de bekymring for at det kan oppstå en etisk asymmetri mellom aktører som er villige til å ta i bruk etisk tvilsom teknologi, og aktører som er mer skeptiske. Skillet her vil kanskje gå mellom statlige aktører som føler seg forpliktet til å følge internasjonale normer, mens private aktører gjør som de vil for å oppnå fordeler.

STORT POTENSIALE

Innen forsvarssektoren har ny framvoksende teknologi på den ene side stort potensiale for reduksjon i skader, som når droner kan ta ut mål med større treffsikkerhet, men på den annen side også et stort skadepotensiale. og da særlig dersom denne teknologien havner i hendene på grupper med tvilsomme motiver.

FRAMTIDIGE UTVIKLINGSTREKK

Et prosjekt ved Forsvarets forskningsinstitutt, som analyserer sannsynlige framtidige teknologiske utviklingstrekk, mener nettopp at flere aktører vil ha evnen til å ramme store deler av samfunnet ved å bruke lett tilgjengelig framvoksende teknologi. De tror også at denne teknologien primært vil bli utviklet av sivile aktører.

BÅDE POSITIVT OG NEGATIVT

Digital teknologi vil påvirke samfunnssikkerheten både positivt og negativt, mener FFI-forskere. «I dette landskapet er det avgjørende å diskutere etiske spørsmål som forsvarlig og uforsvarlig bruk, menneskelig kontroll, etiske reguleringer av teknologiutviklingen, endrede maktstrukturer og hvordan vi legitimt kan forsvare oss mot trusler utenfra», skriver FFI-forskere i debattinnlegget.

BLI MED I NTF!

Organisasjoner og enkeltpersoner kan slutte seg til NTF. Ta kontakt for nærmere informasjon.

www.totalforsvar.no

NTF
Norsk TotalforsvarsForum